

Suorat sijoitukset ulkomailta Suomeen, sijoituskanta teollisuudessa ja palveluissa

Milj. euroa	1995	2000	2005*	2006**
TEOLLISUUS	3517	10073	12645	13052
Metalli	1757	4887	5722	5867
Kemia	849	1714	2364	2677
Muut	911	3473	4559	4508
PALVELUT	2411	14143	31124	33746
Kauppa	1586	3120	4636	4696
Rahoitus ja vakuutus	281	8166	14899	16302
Muut	544	2857	11589	12748

* = ennakkotieto

** = ennakoarvio

Taulukko 2.

toimintaan. Noin puolet ulkomaisten sijoitusten kannasta Suomen palvelutoimialoille kohdentui rahoitus- ja vakuutuspalveluihin. Tämä erä yksistään oli suurempi kuin ulkomaiset suorat sijoitukset koko teollisuuteen yhteensä.

Monikansalliset globalisaation veturina

Palvelujen kansainvälistyminen on tilastojen valossa ollut ilmeinen kehitystrendi etenkin 2000-luvulla ja heijastuu Suomen talouteen monella tavalla. Palvelu-

jen kansainvälinen kauppa, ulkomaisten palveluyritysten sekä suorien sijoitusten määrä Suomen palveluyrityksiin ovat kasvaneet viime vuosina.

Yhtenä keskeisenä edellytyksenä lie-nee maailmanlaajuisten tietoverkkojen ja -tekniikan yleistyminen ja lisääntynyt käyttö. Esimerkiksi tuotteiden myyntiin liittyvää asiakaspalvelua – ohjelmointi- tai suunnittelupalveluja – jotka usein liittyvät kiinteästi myytäviin tavaroihin, voidaan tuottaa tehokkaasti ja edullisesti Aasian nousevissa talousmahdeissa

tai uusissa EU-maissa. Myös liikenteen ja matkailun kasvu kiihdyttää näihin liittyvien palvelujen kysyntää.

Monikansallisten yritysten merkitys globaalitaloudessa on tuntuva. Maailmanlaajuisesti toimiessaan ne voivat muuttaa toimintastrategiaansa sen mukaan missä päin maailmaa on tarjolla parhaat toimintaedellytykset. Monikansalliset yritykset niin tuottavat kuin käyttävät yleisesti monentyyppisiä palveluita, jotka hankitaan yleensä sieltä, missä ne voidaan tuottaa kustannustehokkaasti. Konsernin sisällä tavara- ja palveluvirtoja tehokkaasti maasta toiseen liikuttellessaan monikansalliset yritykset tarjoavat myös tulevaisuudessa mittavan haasteen ilmiön tilastoinnille ja seurannalle. ■

Lähteet:

Airi Heikkilä: *Monimutkaiset sijoitusjärjestelyt vaikeuttavat suorien sijoitusten arviointia / Tieto&trendit, helmikuu 2007.*

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY palveluista sisämarkkinoilla.

Euroopan Komission Sisämarkkinoiden pääosaston julkaisu: Business-related services: a key driver of European competitiveness.

An enhanced economic analysis. http://ec.europa.eu/internal_market/services/brs/competitiveness_en.htm

Uutta tietoa globalisaatiosta

Yritystoiminnan ja koko talouden kansainvälistyminen on lisännyt painetta tuottaa ilmiön kannalta uutta ja relevanttia tietoa. Tilastokeskus osallistuu parhaillaan kolmeen EU:n tilastoviraston Eurostatin hankkeeseen, joiden tavoitteena on kohentaa yritystoiminnan kansainvälistymisen kuvausta.

Toimintojen ulkoistaminen ja siirtäminen ulkomaille -kyselyn avulla kerätään tietoa ilmiön syistä, laajuudesta, kohdemaista, vaiku-

tuksista ja esteistä. Pääasiallisena kohdejoukko on yli sadan hengen Suomessa toimivat yritykset. Kysely on kertaluontoinen ja koskee vuosien 2001–06 tapahtumia. Ensimmäiset tulokset saadaan vuoden lopulla.

Kaksi muuta hanketta liittyvät Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryhtiöiden tilastointiin ja sitä koskevaan valmisteilla olevaan asetukseen. Ensimmäisessä pilottihankkeessa kartoitetaan ulkomaisten tytäryhtiöiden käymää ulkomaankauppaa, ja hankkeessa

eritellään myös konsernien sisäisen kaupan osuus ulkomaankaupasta. Tulokset julkistetaan loppuvuonna 2007. Toisessa hankkeessa selvitetään ulkomaisten tytäryhtiöiden jakautumista kokoluokittain.

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilastointia koskeva asetusta edellyttää voimaantuttuun tietojen tuottamista myös suomalaisen yritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden lukumäärästä, liikevaihdosta ja henkilöstön määrästä.

Markku Heiskanen

Rautatiet vauhdittavat Pohjois-Korean avautumista

Pohjois-Koreaa on pidetty maailman suljetuimpana maana, josta on vaikea saada mitään tietoja. Toukokuussa vuonna 2007 Koreoiden rajan ylittivät 56 vuoteen ensimmäiset koejunat, jotka muuttavat tätä kuvaa. Pohjois-Korea nousee vähitellen maata raskaasti koetelleesta 1990-luvun kurimuksesta.

Pohjois-Koreaa 1990-luvulla koetelleet talousvaikeudet suoranaisine nälänhätineen pohjautuivat pitkälti kylmän sodan päättymisen ja Neuvostoliiton hajoamisen aiheuttamaan tilanteeseen. Pohjois-Korean perinteiset tukijat, Venäjä Neuvostoliiton seuraajavaltiona ja Kiina solmivat tuolloin diplomaatti- ja taloussuhteet voimakkaassa talousskasvussa olleeseen Etelä-Koreaan, ja samaan aikaan näiden maiden tuki Pohjois-Korealle tosiasiallisesti lakkasi.

Pohjois-Korea on perusteiltaan teollisuusmaa, jossa on myös valtaosa Korean

niemimaan runsaista luonnonvaroista. Kansainvälisten arvioiden ja paikan päällä tehtyjen havaintojen pohjalta on pääteltävissä, että Pohjois-Korean talouden pahimmat vaikeudet on voitettu, ja kehitys on kääntynyt varovaisesti parempaan suuntaan. Aliravitsemus on edelleen keskeinen ongelma: Arvioiden mukaan noin 40 prosenttia väestöstä kärsii edelleen aliravitsemuksesta, vaikka mitään nälänhätää ei enää esiinnykään. Maa on riippuvainen ulkomailta, ensi kädessä Etelä-Koreasta saatavasta ravinnosta. ►

Markku Heiskanen

Sveitsiläisen lääkealan yhteisyrityksen, PyonSu'n osasto Pjongjangin kansainvälisillä kevätmessuilla.

Markku Heiskanen

Pohjois-Korean pääkaupungin, Pjongjangin näkymä.

Aliravitseminen ja köyhyys eivät kuitenkaan näy pääkaupungin katukuvassa, eikä 40 kilometrin säteellä tehdyn maaseutumatkakaan aikana. Pjongjangin katukuva on yllättävän siisti, ihmiset ovat terveen näköisiä ja hyvin pukeutuneita. Selitykseksi ei ehkä riitä, että vain maan eliitti asuu pääkaupungissa. Vieraille hotelleissa ja kaupungin ravintoloissa tarjottavat ateriat ovat huokeita ja laadukkaita. Palan painikkeeksi tarjotaan Heinekenia ja muita tuontiluita, tosin melko kalliiseen hintaan paikallisissa oloissa.

Ydinaseohjelmien aiheuttamat kriisit pohjautuvat paljolti maan kärsimään energiapulaan ja sen ratkaisemiseksi käynnistettyyn ydinenergiaohjelmaan. Maailmalla näytetään satelliittikuvia öisestä Korean niemimaasta, joissa etelä kylpee

valossa ja pohjoinen synkistelee pimeässä. Energiaongelma näkyy lähinnä katuvalojen puuttumisena, kuten Kiinassa 1970-luvulla. Mainosvalo ei ole, mutta sen sijaan asuinrakennusten ikkunoista tuikkii valoja. Energian puute on osaselitys siihen, että Pjongjangin kaduilla liikkuu melko vähän henkilöautoja. Liikennettä voidaan verrata Helsingin Mannerheimintien liikenteeseen sunnuntaiamuna. Autokanta on uutta ja autot ovat japanilaisia, eurooppalaisia ja korealaisia.

Talous kääntynyt lievään kasvuun

Maan talouden ja sen keskitetyn talousjärjestelmän ideologisena pohjana on

”juche”-aate, joka pelkistettynä tarkoittaa omavaraisuutta. Toinen johtava periaate on ”armeija ensin”. Ulkoministeriön edustajien mukaan ”tulemme toimeen ilman sokeria, mutta emme ilman luoteja”.

Neuvostoliitosta saadun halvan öljyn ja talousavun ensiarvoisen tärkeä osuus Pohjois-Korealle putosi Neuvostoliiton romahdettua lähes nollaan. Viime vuosina Venäjän kauppa on lähtenyt vaatimatomaan kasvuun, mutta Pohjois-Korean velka on edelleen miljardiluokkaa.

Pohjois-Korean markkinahintaisen bkt:n arvioidaan olevan yli 20 miljardia dollaria. Ostovoimapariteetin mukainen bkt arvioitiin viime vuonna olevan 40 miljardin dollarin (CIA:n arvio) ja

68 miljardin dollarin (Global Insight – arvio) välillä. Asukaskohtainen kansantulo on arvioiden mukaan keskimäärin 2 250 dollaria, joka vastaa muutamien köyhien Afrikan ja Aasian maiden tasoa. Maailmanpankin tietojen perusteella Etelä-Koreassa vastaava luku on 21 800 dollaria, Kiinassa 6 500 dollaria ja maailman toiseksi suurimmassa taloudessa Japanissa 30 800 dollaria.

Notkahdus naapurimaihin verrattuna on ollut melkoinen, sillä vielä 1970-luvulla Pohjois-Korean elintaso oli korkeampi kuin Kiinassa ja Etelä-Koreassa. Tämä selittää osaltaan esimerkiksi Suomen silloiset investoinnit Pohjois-Korean paperiteollisuuteen. Pohjois-Korean syvä lama taittui vuonna 1999, jolloin talous kääntyi lievään kasvuun. Viime vuosina maan talous on kasvanut arviolta noin 1–2 prosentin vuosivauhtia. Merkittävää on myös maataloustuotannon asteittainen elpyminen.

Nykyään Pohjois-Koreaan on perinteisen raskaan teollisuuden lisäksi syntynyt myös melko korkean tason lääke-teollisuutta, software- ja animaatioelokuvien tuotantoa sekä laivanrakennusteollisuutta alihankintoinen. Sotilasbudjetti nielee kuitenkin huomattavan osan Pohjois-Korean kasantutuotteesta. Runsaan miljoonan miehen armeija käyttää vuosittain arviolta 1,9 miljardia dollaria. Pohjois-Korea on ilmoittanut käyttävänsä puolustusmenoihinsa lähes 16 prosenttia vuosibudjetistaan. Etelä-Korea arvioi kuitenkin osuuden olevan 27 prosentin luokkaa.

Pitkän japanilaismiehityksen jäljiltä teollisuuden painopisteet olivat kaivostoiminnassa ja rakentamisessa. Sotilallisen sektorin ensisijaisuus on rapistanut teollisuuden toiminnan, jota yritetään nyt elvyttää ulkomaisen, etenkin eteläkorealaisen yhteistyön turvin. Maassa on vajaakäyttöisten kaivosten ohella monia toimimattomia vesivoimalaitoksia. Heinäkuussa 2002 toteutettiin varovaisia talousuudistuksia muun muassa maataloustuotteiden myynnin osalta. Pienimuotoista kaupankäyntiä näkyy esimerkiksi Pjongjangin katujen varsilla olevissa kioskeissa ja muutamalla ruokatorilla. ▶

Pohjois-Korea (Korean Demokraattinen Kansantasavalta)

Pinta-ala	120 540 km ²
Asukasluku (2006*)	23,1 miljoonaa
Valtionpäämies	Kim Jong-il (synt. 1942)
Pääkaupunki, asukkaita (2005*)	Pjongjang (3,5 milj.)
Muut suuremmat kaupungit, asukkaita (2005*)	Nampo (2,3 milj.), Kaesong (1,9 milj.)
Elinajanodote (2007*)	Miehet 69, naiset 75 vuotta
Bkt markkinahintaan (2004)	20,8 mrd USD
Bkt ostovoimapariteetin mukaan (2006*)	40–60 mrd USD
Bkt/asukas ostovoimapariteetin mukaan (2006*)	1 700–2 600 USD
Elinkeinorakenne (2002*), %	Maatalous 30, teollisuus 34, palvelut 36
Työvoimarakenne, %	Maatalous 36, teollisuus ja palvelut 64
Tärkeimmät kauppakumppanit (2005)	Kiina, Etelä-Korea, Thaimaa, Venäjä, Japani
Vienti, (2005)	1,3 mrd USD (fob)
Tuonti (2005)	2,7 mrd USD (cif)
Rahayksikkö	(valuuttakurssi 19.06.2007) Won (1 €=2,95 wonia, 1 USD=2,2 wonia)

* Arvio

Lähteet: CIA World Factbook 2007, Congressional Research Service (CRS), European Commission - The Guidebook on DPRK, Fischer Weltalmanach 2007, Mongabay.com

Ulkomaisten yritysten toiminta erikoistalousalueilla

Pohjois-Korea on 2000-luvulla pyrkinyt seuraamaan Kiinan menestyksellisten erikoistalousalueiden esimerkkiä. Tällä hetkellä maassa toimii neljä erikoistalousaluetta, joissa saavat toimia ulkomaalaiset yritykset – muualla maassa ainoastaan pohjoiskorealaisten kanssa perustetuilla yhteisyrityksillä on lupa toimia.

Etelä-Korean rajan tuntumaan Kaesongin kaupunkiin vuonna 2002 perustettu teollisuuspuisto on osoittautunut menestykselliseksi. Kaesongin teollisuuspuistossa toimii tällä hetkellä 15 eteläkorealaista pk-yritystä, joissa työskentelee yhteensä 12 600 henkeä, joista 11 800 on pohjoiskorealaista. Eteläkorealaiset työntekijät ylittävät

päivittäin Koreoiden välisen rajan, toistaiseksi maanteitse. Kaesongin yhteisyritykset tuottavat lähinnä tekstiilitavaroita ja kotitaloustavaroita, mutta tuotevalikoimaa on tarkoitus laajentaa tulevaisuudessa.

Venäjän rajan läheisyyteen jo vuonna 1991 perustettu Rasonin (ent. Rajin-Sunbongin) erikoistalousalue ei ole toistaiseksi menestynyt. Myös vuonna 2002 Kiinan rajan tuntumaan perustettu Sinuijun erikoistalousalue on vielä kehitysvaiheessa. Molemmilla alueilla toimivat lähinnä ulkomaankauppa harjoittavat kiinalaiset pk-yritykset. Etelä-Korean rajan tuntumassa sijaitsee eteläkorealaisten matkailuun keskittynyt Kumgangsanin erikoistalousalue.

Taistelu markkinoista – Kiina vs. Etelä-Korea

Kiina on pysynyt edelleen Pohjois-Korean tärkeimpänä liittolaisena ja tukijana, mikä näkyy myös sen aktiivisessa roolissa Pohjois-Korean ydinaseohjelmanevotteluissa. Kiina on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Pohjois-Korean tärkein kauppakumppani, vaikka suhde ei suinkaan ole ongelmaton. Kiinan tärkeimmät tuontiartikkelit Pohjois-Koreasta ovat mineraalit, kalatuotteet, puu, käsityötuotteet, rauta ja teräs. Tärkeimmät vientiartikkelit puolestaan ovat polttoaineet ja erilaiset koneet. Kiinalaiset pk-yritykset ovat myös perustaneet aktiivisesti yhteisyrityksiä eri puolille Pohjois-Koreaa. Kiinan taloudellinen apu on maalle edelleen ensiarvoisen tärkeä.

Merkittävää on ollut Koreoiden välisen kaupan kasvu, jonka arvo ylitti miljardin dollarin rajan muutama vuosi sitten. Vuonna 2006 kaupan arvo oli 1,3 miljardia dollaria. Luku oli kolminkertainen verrattuna vuoteen 2002. Etelä-Korean vienti Pohjois-Koreaan on noussut voimakkaasti: viennin arvo oli viime vuonna 830 miljoonaa dollaria. Vienti koostuu pääosin elintarvikkeista ja teollisuustuotteista. Etelä-Korean tuonti Pohjois-Koreasta oli viime vuonna 519 miljoonaa dol-

laria. Se koostui enimmäkseen elintarvikkeista, raudan ja teräksen tuonnista sekä mineraaleista. Pohjois-Korean erikoistalousalueilta tuodaan etelään lähinnä tekstiilituotteita, sähkö- ja elektroniikkalaitteita sekä kotitaloustavaroita.

Keskeiseen rooliin ovat nousseet yhteiskorealaiset hankkeet. Pohjois-Koreassa toimii useita tunnettuja eteläkorealaisia yrityksiä eri aloilla, kuten Hyundai, Samsung ja Daewoo. Eteläkorealaiset yritykset hyödyntävät ammattitaitoista ja ahkeraa pohjoiskorealaista työvoimaa ja tuotantokustannuksia, jotka ovat jopa kolmanneksen alempia kuin Kiinassa.

Rautatiet kehityksen avaajina

Keväällä vuonna 2007 kaksi koejunaa ylitti Koreoiden välisen rajan ensi kertaa 56 vuoteen. Tapauksen symboliarvo oli valtava Koreoiden väliselle kehitykselle. Lyhyellä aikavälillä on mahdollista avata Etelä-Koreasta säännöllinen rautatieliikenne erikoistalousalueille. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on yhdistää Koreoiden rautaverkosto Kiinan ja Venäjän kautta Eu-

rooppaan suuntautuviin rataverkkoihin eli ”rautaiseen silkkitiehen”, joka ulottuisi myös Suomeen. Hanke vaatii paljon aikaa ja rahaa.

Pohjois-Korean rautaverkoston kunnostamisen arvioidaan maksavan 5–7 miljardia dollaria ja kestävän 5–7 vuotta. Siperian rataan yhdistettävää rataosuutta varten on kaavailtu kansainvälistä konsortiota, johon myös japanilaiset osallistuivat. On oletettavissa, että Euraasian rautahankkeen myönteiset puolet ovat niin painavia, että ne myötävaikuttavat poliittisten esteiden poistumiseen. ”Rautaisen silkkitien” toteutuminen merkitsee mulistavaa muutosta jopa koko maailman logistiseen järjestelmään ja toivottavasti nopeuttaa aikanaan tapahtuvaa Koreoiden jälleenyhdistymistä.

Useat EU-maat tiivistävät suhteitaan Pohjois-Koreaan

Pohjois-Koreassa toimii parhaillaan toistakymmentä eurooppalaista yritystä muun muassa rautatie-, logistiikka-, IT- ja lääketeollisuussektorilla. Ruotsalaiset ovat olleet kiinnostuneita Pohjois-Korean kaivosteollisuudesta. Suomi oli pitkään Ruotsin kanssa harvoja länsimaita, joilla oli kaupallinen diplomaattinen edustusto Pjongjangissa. Ruotsi, Saksa, Britannia ja Italia ovat vahvistaneet edustustojaan Pjongjangissa, mutta Suomi sulki oman toimipis-

teensä äskettäin. Pohjois-Koreassa toimii tiittävästi yksi suomalainen yhtiö osana yhteisyritystä kaivosalalla. Euroopan unioni pitää yllä diplomaattisia suhteita Pohjois-Koreaan, mutta sillä ei toistaiseksi ole edustustoa Pjongjangissa.

Pohjois-Korean matkojen perusteella muodostui kansainvälisen median mustamaalamasta maasta varsin myönteinen kuva. Esimerkiksi kuvaamiselle ei asetettu rajoituksia, eikä poliittisia iskulauseita juurikaan esiintynyt. Ulkomaansuhteita hoitavat viranomaiset olivat yleensä kielitaitoisia ja työskennelleet tai opiskelleet ulkomailla.

Vierailu lääketehtaassa osoitti sen vastaavan hyvää eurooppalaista tasoa. Sen sijaan huonekalutehdas oli vaatimaton, mutta siitä huolimatta valmisti käsityönä tasokkaita huonekaluja. Yleiskuvaksi muodostui käsitys ammattitaitoisesta ja ahkerasta työvoimasta.

Pjongjangin kansainvälisille messuille osallistui pääosin kiinalaisia näyttel-leasettajia, mutta joukossa oli mukana myös muutamia eurooppalaisia yrityksiä Saksasta, Sveitsistä ja Italiasta. Messuilla esiteltiin yhteiskorealaista tuotantoa kuten autoja.

Käynti suljetuksi luonnehditussa maassa osoitti, että Pohjois-Koreassa eletään suurelta osin kuin missä tahansa muualla. Erikoinen poliittinen järjestelmä ja ”sotilaat ensin” -doktriini ei mitenkään hyppää silmille. Sotilaita ei näy juuri lainkaan katukuvassa.

Yhteistyömahdollisuuksia suomalaisille on näillä näkymin avautumassa rautatie-, puunja- ja laivanrakennussektoreilla. Poh-

Ydinaseohjelman lopettamisella merkittävä taloudellinen vaikutus

Kiinan johdolla käytävien kuusikantaneuvottelujen onnistuminen Pohjois-Korean ydinaseohjelman pysäyttämiseksi on merkittävää. 13 helmikuuta 2007 saavutettu puitesopimus Pekingissä merkitsee toteutuessaan suuria muutoksia Pohjois-Korealle: YK:n talouspakotteiden purkamista, Pohjois-Kore-

an poistamista terroristi-valtioiden listalta, pääsyä kansainvälisiin rahoitusinstituutioihin, suhteiden normalisointia Yhdysvaltain ja Japanin kanssa sekä vuosina 1950–1953 käydyin Korean sodan virallista lopettamista. Keskeistä on myös meneillään oleva myönteinen kehitys Etelä-Korean kanssa.

Pohjois-Koreaan kohdistetut kansainväliset pakotteet ja muut rajoitukset tulee luonnollisesti ottaa huomioon. Eteneminen on luontevinta yhteistyössä eteläkorealaisten yritysten kanssa. Lisäksi rautatieyhteyksien kehittäminen Venäjän ja Kiinan kanssa on tärkeää.

Yhteistyön lopullisena tavoitteena on aikanaan tapahtuva Koreoiden jälleenyhdistyminen. ■

Suomi sulki äskettäin oman edustustonsa Pjongjangissa.

Markku Heiskanen on Kööpenhaminan Nordic Institute of Asian Studies NIAS:in vanhempi tutkija ja Koillis-Aasian kauppahdistyksen puheenjohtaja. Vuosina 1971–2006 hän työskenteli ulkoasiainministeriössä ja on viimeisen vuoden sisällä vierailut kaksi kertaa Pohjois-Koreassa.

Markku Heiskanen